

[0:00:00 – 0:01:45]Έναρξη συνέντευξης

Ε.Π.: Ονομάζομαι Πέττα Ευαγγελία, βρισκόμαστε στο κέντρο της Αθήνας. Εκπροσωπώ την Ομάδα Προφορικής Ιστορίας για τη Μαύρη Σταφίδα και βρισκόμαστε εδώ με τον κύριο Μπάρρυ. Καλημέρα σας.

Α.Μ.: Καλημέρα.

Ε.Π.: Θα ήθελα ξεκινώντας να μας πείτε για εσάς λίγα πράγματα έτσι ώστε να γνωρίσουμε τη δική σας την πορεία.

Α.Μ.: Ένα μικρό βιογραφικό εννοείς; Γεννήθηκα στην Αθήνα το '48. Μέχρι το '55 ζούσαμε στην Αθήνα, η οικογένειά μου, διότι δεν είχαν ανοίξει τα εργοστάσια της σταφίδας. Το '55 φύγαμε και μετακομίσαμε στην Πάτρα. Το σπίτι μου ήταν στην οδό Μαιζώνος και Ζαΐμη, όπου αυτή τη στιγμή είναι εκεί η Εθνική Ασφαλιστική και έζησα ανελλιπώς όλα τα χρόνια, τα μαθητικά μέχρι το 1966, που με το Πανεπιστήμιο, ήρθα στο Πανεπιστήμιο στην Αθήνα και έκτοτε πηγαινοερχόμουν τα καλοκαίρια, όσο ζούσε ο πατέρας μου. Ε, όταν έχασα και το πατέρα μου έπαψα να πηγαίνω. Αλλά, υπήρχε πάντως επαφή, εντάξει; Βέβαια., το εργοστάσιο έκλεισε, αν θυμάμαι καλά πρέπει να ήταν το '88, '89; Κάπου εκεί. Ο πατέρας μου ήταν από κοντά δεν ήθελε να το αφήσει με τίποτα... το '86 νομίζω σταμάτησε. Αλλά εγώ ασχολήθηκα με ασφαλιστικές εταιρείες, καμία σχέση δηλαδή με το σταφιδεμπόριο.

Ε.Π.: Ωραία, οπότε τώρα περνάμε επομένως στην οικογένεια σας. Θα ήθελα να μας πείτε λίγα λόγια για την πορεία της οικογένειας.

[0:01:50–0:07:20] Οι ρίζες των προγόνων και η πρώιμη εμπορική δραστηριότητα.

Α.Μ.: Ναι. Η οικογένεια του πατέρα μου βέβαια;

Ε.Π.: Ναι, για να εστιάσουμε κυρίως στην ενασχόληση με τη σταφίδα.

Α.Μ.: Ωραία. Η οικογένεια του πατέρα μου καταγόταν από τη Σμύρνη. Εμείς είμαστε αυτό που λένε Λεβαντίνοι, δηλαδή Ευρωπαίοι που ζούσαν στη Σμύρνη. Η Σμύρνη, όπως ξέρετε, ήταν κοσμοπολιτική πόλις, όλοι ανακατεύονταν με όλους και ζούσαν σε μια ιδανική ως το πούμε κοινωνία. Ε, μετά το '22, αναγκαστικά φύγαμε από εκεί, παρόλο που ήμασταν Γάλλοι υπήκοοι, αλλά ξέρετε οι Τούρκοι δεν χάρισαν σε κανέναν κάστανα, τα έκαναν όλα ρημαδιό. Και δεν υπήρχε τίποτα. Τελευταία δε στιγμή, αυτό είναι άξιο ιστορικά να σας το πω, ότι η περιουσία σώθηκε χάρη σε έναν... Τουρκοεβραίο, ο οποίος βοήθησε μια μεγάλη φορτηγίδα με σταφίδα να βγει από το λιμάνι, το οποίο ήταν και η μαγιά της παραπέρα εργασίας του πατέρα μου, του παππού μου γιατί αυτός έφυγε. Ο πατέρας μου ήταν σχολείο εσωκλειστος στη Λοζάνη. Η συνέχεια είναι ότι για ένα πολύ μικρό διάστημα πήγαμε στην οικογένεια στη Μασσαλία, νομίζω πέντε έξι μήνες και μετά στην Πάτρα, όπου το 20.. δεν θυμάμαι τώρα ποια χρονιά ήταν, το '24, το '25 άνοιξε το εργοστάσιο. Πήραμε αυτό το περίφημο Καραμανδάνειο, από το Καραμανδάνειο Ίδρυμα, που υπάρχει έως και σήμερα ως θέατρο.

Ε.Π.: Ναι.

Α.Μ.: Το οποίο, μάλιστα, ήθελαν να το μετονομάσουν και σε «Καζάκος»... αλλά δεν είχε καμία σχέση με μας, γιατί εμείς το νοικιάζαμε, δεν ήταν ιδιοκτησία μας. Λίγο

παραπέρα να πω για την οικογενειακή επιχείρηση, η οικογενειακή επιχείρηση δεν ήταν μόνο σταφίδα, έτσι; Ήταν έμποροι... για όλα τα, για πολλά τρόφιμα, δηλαδή έκαναν βελανίδια, σύκα αποξηραμένα, υπήρχε μεγάλο εμπόριο, και υπήρχαν, υπήρχε η εταιρία που ονομαζόταν "Barry Brothers", «Αδερφοί Μπάρρυ». Και υπήρχε παράρτημα στην Αγγλία και παράρτημα στην Ελλάδα, μετά. Άρα, εμείς εξάγαμε στην, το προϊόν μας στην Αγγλία και από εκεί το διοχέτευαν στις διάφορες αγορές. Βέβαια, όπως συνήθως συμβαίνει με τα οικογενειακά, κάποιοι εσωτερικοί οικογενειακοί διαπληκτισμοί και διαλύθηκε η εταιρεία, πουλήθηκε μάλιστα στο Χρηματιστήριο της Αγγλίας, παρόλο που ήταν μια ιδιαίτερα πετυχημένη επιχείρηση.

Ε.Π.: Αυτό πότε έγινε;

Α.Μ.: Για να το τελειώσω τώρα. Στη συνέχεια, από το '24, δεν θυμάμαι ακριβώς τώρα τη χρονιά που άνοιξε το εργοστάσιο μέχρι το 1940, που κηρύχθηκε ο πόλεμος με τους Ιταλούς το εργοστάσιο δούλεψε ανελλιπώς και επιτυχημένα, γιατί προπολεμικά ήταν πολύ επιτυχημένο το εμπόριο της σταφίδας, όπως όλοι γνωρίζουμε. Το 1940 με την Κατοχή, η οικογένεια αποφάσισε ότι ήταν καλύτερα να εγκατασταθούμε στην Αθήνα, εκ των υστέρων δεν νομίζω ότι έκαναν πολύ σοφά, αλλά εν πάση περιπτώσει αυτό ήτανε (γελάει). Εγκατασταθήκαμε στην Αθήνα, όπου ζήσαμε, όπως σας είπα μέχρι το 1955 και μετά πήγαμε στην Πάτρα. Πότε διαλύθηκε η εταιρεία; Δεν μπορώ να σας πω με σιγουριά, αλλά πρέπει να ήταν γύρω στο '35, κάπου εκεί το '36, κάπου τα τσούγγρισαν. Και το κωμικό είναι, διότι είναι κωμικό, οι οικογένειες των Λεβαντίνων γενικότερα όχι μόνο η δική μου, επειδή έχω ασχοληθεί και με τα γενεαλογικά δέντρα διαφόρων Λεβαντίνων από τη Σμύρνη, είναι ότι, είναι ανακατεμένος ο ερχόμενος όσον αφορά τις φυλές. Δηλαδή, δεν ξέρει κανείς τι είναι, δηλαδή ο παππούς μου ήταν Γάλλος, η μάνα του ήταν Γερμανίδα, η γυναίκα του ήταν Γερμανίδα, αλλά η μάνα του ήταν Ιταλίδα και ο πατέρας του ήταν Εγγλέζος, δηλαδή τρέχα γύρευε! Και γινόταν αυτό το ανακάτεμα. Έτσι; Αυτή ήταν η οικογένεια του πατέρα μου. Από εκεί και πέρα και η οικογένεια της μάνας μου, γιατί και ο παππούς μου έκανε κάποιες σταφίδες, όλοι έκαναν σταφίδα στην Πάτρα, ήταν η οικογένεια Τριάντη που είχαν τους Μύλους, 100% Ελληνικής καταγωγής, από το 1800, επειδή έχω ασχοληθεί με τα γενεαλογικά δέντρα, μέχρι και σήμερα. Πολυλογάω, έτσι;

Ε.Π.: Όχι, αυτό θέλουμε άλλωστε. Ο πατέρας σας ποια χρονολογία γεννήθηκε;

Α.Μ.: Το 1908.

Ε.Π.: Κατάλαβα. Οπότε φεύγοντας από τη Σμύρνη, ο παππούς σας ήρθε στην Πάτρα;

Α.Μ.: Ο παππούς! Και μάλιστα ήταν μόνος του.

[0:07:25 – 0:10:50] Η εγκατάσταση της οικογένειας στην Πάτρα

Ε.Π.: Πώς επέλεξε να έρθει στην Πάτρα και να εγκατασταθεί;

Α.Μ.: Διότι ήταν το λιμάνι και το κυρίως εμπόριο που ήταν η σταφίδα, έτσι η μαύρη σταφίδα που ήταν η δουλειά που έκανε και στη Σμύρνη ήταν κάτι που το ήξερε, ήταν μια δουλειά που την ήξεραν πάρα πολύ καλά, και ήταν αρκετά εξειδικευμένη δουλειά, εντάξει; Συν του ότι η Πάτρα τότε άνθιζε το σταφιδεμπόριο και γενικότερο το εμπόριο της σταφίδας. Αλλά χαρακτηριστικά θα έλεγα ότι, ότι ο παππούς ήρθε στην Πάτρα και κανένα από τα παιδιά, είχε τρία παιδιά και κανένα από τα παιδιά δεν ήταν στη Σμύρνη,

ούτε και η γυναίκα του είχαν φύγει προ πολλού. Γενικώς, ταξιδεύαν ανά στην Ευρώπη. Και τα παιδιά ήταν σχολείο στη Λοζάνη εσώκλειστα, γι' αυτό και ο πατέρας μου δεν είχε και πολλές ιστορίες να μου πει σχετικά με, γιατί τον ρωτούσα ενδιαφερόμουν για τη Σμύρνη, αλλά ήξερε πολύ λίγα πράγματα. Γιατί ήταν εσώκλειστος στα σχολεία.

Ε.Π.: Και φτάνει, λοιπόν, ο πατέρας σας στην Πάτρα ποια χρονιά;

Α.Μ.: Ο πατέρας μου φτάνει το... πήγε, τέλειωσε το σχολείο και μετά πήγε στο γαλλικό στρατό, όπου υπηρέτησε ως δεκανεύς και ήταν πολύ περήφανος που ήταν δεκανεύς. (γελάει) ... και πρέπει να ήρθε στην Πάτρα το 1928.

Ε.Π.: Και αναλαμβάνει την επιχείρηση;

Α.Μ.: Όχι. Η επιχείρηση ήταν του παππού, αλλά δούλευε στην επιχείρηση δεν την ανέλαβε, έτσι; Δούλευε. Και δούλευε μαζί με το παππού μου, δουλεύανε, είχαν αγαστή συνεργασία. Ο άλλος αδερφός ήταν ο Ερρίκος,

Ε.Π.: Ναι, τα ονόματα θα ήθελα να μου αναφέρεται.

Α.Μ.: Ναι, ναι. Ο Ερρίκος ήταν ο ένας, ο αδερφός ο μεγάλος. Και η Ρεμόντ ήταν η αδερφή που ήταν πολύ πιο μικρή. Ο Ερρίκος ήταν πιο, ήταν κι εκ των ιδρυτών του Ναυτικού Ομίλου Πατρών. Μάλιστα, η ίδρυση του Ναυτικού Ομίλου Πατρών έγινε στα γραφεία της Εταιρείας στην Πάτρα. Λοιπόν, ο Ερρίκος ήταν ας πούμε ο εκπρόσωπος της οικογένειας στο Λονδίνο, άρα ήταν αυτός που αγόραζε. Αλλά και εκεί υπήρξε ένας διαπληκτισμός και χώρισαν και εκεί τα τσανάκια τους. (γελάει), όπως συμβαίνει στις οικογένειες. Πού είχαμε μείνει;

Ε.Π.: Θα ήθελα να μου πείτε, αρχικά, και τα ονόματα του παππού και του πατέρα σας.

Α.Μ.: Ο παππούς μου ήταν Αδόλφος, ο πατέρας μου ήταν Φρειδερίκος, Φρεντ τον φωνάζανε, στην Πάτρα τον φωνάζανε Φρέντυ. Και ο Ερρίκος, ο Χένρι, βέβαια είχαν και ψευδώνυμα, ήταν ο περίφημος «μπιρμπίλης», γιατί ήταν μπιρμπιλομάτης.

Ε.Π.: Μάλιστα.

Α.Μ.: Αλλά και αυτός ασχολιόταν με τη σταφίδα, έτσι; Και ήταν κρίμα, μάλιστα το λέγαμε και με το αδερφό μου, ήταν κρίμα που δεν συνεργαστήκαν, που χάλασε αυτή η συνεργασία, διότι ήταν η ίδια οικογένεια και ερχόταν ο Χένρι, ο θεός μου ας πούμε και έκανε δουλειές με τον Κουνινιώτη, αντί να κάνει με το πατέρα μου, γιατί δεν μιλάγανε.

[0:10:55 – 0:13:12] Ο ανταγωνισμός μεταξύ των σταφιδεμπόρων.

Ε.Π.: Ο παππούς σας ήρθε στην Πάτρα σε μια περίοδο, που όντως το εμπόριο είχε ακμάσει αρκετά, οπότε υπήρχε και το στοιχείο του ανταγωνισμού, σωστά;

Α.Μ.: Τρομερό, τρομερό. Δηλαδή αυτό ήτανε... δεν νομίζω να είχε γίνει σε επάγγελμα τέτοιος σφοδρός ανταγωνισμός. Δεν ξέρω ήταν πολλοί, δεν είχαν το πνεύμα της συνεργασίας, του συνεταιρισμού; Δεν ξέρω! Υπήρχε ατελείωτος ανταγωνισμός, βέβαια προπολεμικά ίσως υπήρχε το περιθώριο. Μεταπολεμικά, όμως, θυμάμαι τον πατέρα μου ότι αυτό που τον προβλημάτιζε ήταν αυτό, ο οξύτατος ανταγωνισμός, το οποίο οδήγησε τελικά, δεν υπάρχει κανένας σταφιδέμπορος βέβαια, ο Παναιγιάλειος είναι,

έτσι, στο Αίγιο. That's it. Και ο φίλος μου ο Κώστας ο Παπαδημητρίου στην Καλαμάτα κάνει κάτι μικρά πράγματα, σχετικά με τη σταφίδα, περισσότερο ασχολείται με τη μουστάρδα... Δυστυχώς! Αυτή είναι. Και μάλιστα χαρακτηριστικά, θυμάμαι, μου είχε πει ότι δεν υπάρχει η σουλτανίνα, η ξανθιά σταφίδα δεν υπάρχει καθόλου στην Ελλάδα, όλη εισάγεται. Και επίσης, χαρακτηριστικά, η επονομαζόμενη «χοντράδα», δηλαδή η βιομηχανική σταφίδα, είναι, θα προσπαθήσω να σας εξηγήσω, η σταφίδα όταν ερχότανε και γινότανε η επεξεργασία, ήταν η κακή σταφίδα, είχε γρόμπαλα, πώς το λένε; Ήτανε ογκώδης, που ήταν η χοντράδα και τη δίναμε πίσω στον ΑΣΟ και παίρναμε κάποια επιδότηση. Ε αυτή, η σταφίδα, η χοντράδα που την χρησιμοποιούσαμε για οινόπνευμα ή μουστάρδες ή δεν ξέρω τι, την χρησιμοποιεί ο Παπαδημητρίου για να φτιάξει μουστάρδες τώρα την Καλαμάτα, για τις μουστάρδες του και το μπαλσάμικο, αλλά το εισάγει από το Πακιστάν γιατί είναι πιο φτηνά από ότι η σταφίδα που παράγεται στην Ελλάδα, είναι διάφορα οξύμωρα πράγματα. Ναι, ναι. Μαύρη σταφίδα, χοντράδα, αυτό που λέω, την άχρηστη, τη βιομηχανική σταφίδα, που δεν την κάναμε εξαγωγή.

[0:13:15 – 0:15:20] Η εγκατάσταση της οικογένειας Μπάρρυ στην Αθήνα κατά τον Β΄Π.Π. και η επιστροφή στην Πάτρα το 1955.

Ε.Π.: Ωραία. Οπότε, μου αναφέρατε επίσης, ότι ο παππούς σας νοίκιασε το ακίνητο αυτό από την οικογένεια Καραμανδάνη.

Α.Μ.: Ναι, ακριβώς. Ακριβώς και το νοικιάζαμε μέχρι που ο πατέρας μου έκλεισε το εργοστάσιο, το '86, '87, δεν θυμάμαι ακριβώς. Και μετά νομίζω ο Δήμος ασχολήθηκε και το ανακαίνισαν και το κάνανε πολιτιστικό κέντρο και μετά θέατρο και τα λοιπά.

Ε.Π.: Ο πατέρας σας πότε ανέλαβε την οικογενειακή επιχείρηση;

Α.Μ.: Ο πατέρας μου ανέλαβε την οικογενειακή επιχείρηση, ήταν μαζί με τον παππού μου, δηλαδή μαζί κάνανε το Γραφείο των Αθηνών δηλαδή, που ήτανε από το '45, το '44, όταν έληξε ο πόλεμος μέχρι το '55 που πήγαμε στην Πάτρα, το Γραφείο των Αθηνών έκανε, συνέχισε να κάνει εμπόριο έτσι; Αλλά δεν υπήρχε το εργοστάσιο. Ε, ήταν μαζί και οι δύο, συνεταίροι, ο παππούς μου, όταν πέθανε ο παππούς μου το '52, ανέλαβε ολοκληρωτικά ο πατέρας μου την επιχείρηση, έτσι; Και την δούλευε μόνος του.

Ε.Π.: Κατάλαβα.

Α.Μ.: Το Γραφείο των Αθηνών ήταν, όμως, και γενικό εμπόριο και αντιπροσωπείες. Εξ ου και η αντιπροσωπεία των ασφαλιστικών εταιρειών που είχαμε τότε. Έτσι; Με την οποία ασχολήθηκα εγώ αργότερα.

Ε.Π.: Οπότε θέλετε να μου πείτε περισσότερες πληροφορίες για το Γραφείο των Αθηνών, που από ό,τι καταλαβαίνω, ήταν το κέντρο;

Α.Μ. Το Γραφείο των Αθηνών έκανε, είχε αντιπροσωπείες από χειρουργικά ράμματα, ξέρω εγώ; Χρώματα, μηχανήματα ηλεκτρικά, μηχανήματα μετρήσεως και φυσικά σταφίδα, εμπόριο σταφίδας, αλλά κυρίως το εμπορικό κομμάτι, δεν υπήρχε το εργοστάσιο. Το '55 τα αφήσαμε όλα αυτά και ασχοληθήκαμε μόνο με το εμπόριο, πώς το λένε; Μόνο τη συσκευασία και την εξαγωγή της σταφίδας.

Ε.Π.: Επομένως αυτό ήταν και η κύρια λειτουργία του εργοστασίου;

A.M. Ακριβώς! Μόνο!

[0:15:22 – 0:21:24] Η προώθηση των εξαγωγών.

Ε.Π.: Σε ό,τι αφορά επομένως στο εξαγωγικό εμπόριο, είχατε δίκτυα στα εξωτερικό, συνεργάτες;

A.M.: Ναι. Χαρακτηριστικά θα έλεγα επιπρόσθετα πέρα από τη διανομή που γινότανε από την οικογενειακή επιχείρηση, ο κυριότερος πελάτης του πατέρα μου ήταν ο CWS, θα την έχετε ακούσει ως COOP, είναι συνεταιριστική, η μεγαλύτερη συνεταιριστική εταιρεία στην Αγγλία με έδρα το Μάντσεστερ. Το εμπόριο τότε βέβαια γινότανε, ίσως αυτό να ενδιαφέρει, γινότανε κατά λίγο διαφορετικό τρόπο από ό,τι γίνεται σήμερα. Αντιλαμβάνεστε δεν υπήρχαν ούτε email, ούτε τηλέφωνα ούτε δεν ξέρω εγώ τι. Το πιο προηγμένο ήταν το τηλεγράφημα ξέρω γω, και βέβαια ερχόσαντε κάθε χρόνο οι εκπρόσωποι αυτής της μεγάλης εταιρείας της CO OP, η οποία αγόραζε το 90% του κύκλο εργασιών του πατέρα μου... ερχόντουσαν και γινότανε, όπως έλεγε ο πατέρας μου «Να στρώσουμε το κόκκινο χαλί για να ρθούνε οι πελάτες». Άρα, ασχολιόμαστε, γιατί αυτοί ερχόντουσαν γύρω στον Σεπτέμβρη, ασχολιόμαστε επί 20 ήμερες, ένα μήνα πολλές φορές με το να περιποιούμεθα αυτούς τους ξένους, οι οποίοι αγοράζαν σταφίδα από μας. Αλλά έτσι ήταν το εμπόριο τότε, πολύ προσωπικό, εγώ εμπιστεύομαι εσένα, εσύ εμπιστεύεσαι εμένα. Και, έτσι δουλεύαν τα μεγάλα εργοστάσια. Όταν εκείνο που το άμβλυε όλο αυτό το πράγμα ήταν ο ανταγωνισμός, δηλαδή σκοτωνόντουσαν. Και μάλιστα, οι εξαγωγές δεν ξέρω γιατί, γινόντουσαν με το δολάριο, το δολάριο ήταν, αν ανέβαινε το δολάριο στην εξαγωγή ήταν μεγάλο όφελος, εάν έπεφτε ήτανε καταστροφή. Και δυστυχώς, αυτό ίσως έχει σημασία, το εμπόριο της σταφίδας οδήγησε την οικογένειά μου, στο να κλείσει η επιχείρηση πουλώντας και εγώ δεν ξέρω πόσα σπίτια που ανήκαν στη περιουσία της μητέρας μου. Εξ ου και το σπίτι που μέναμε Μαιζώνας και Ζαΐμη που σας έλεγα. Βέβαια σε μια εποχή, και πρέπει να το υπογραμμίσω αυτό, για τους νεότερους για σας δηλαδή, ότι... ήταν όνειδος το να πτωχεύσεις, δηλαδή πουλάγαμε σπίτια, πουλήσαμε σπίτια, δεν χρώσταγε ο πατέρας μου σε κανέναν, αυτό ήτανε το επίτευγμα του, έτσι; Άσχετα αν έφυγε όλη περιουσία, αλλά δεν χρωστάγαμε σε κανέναν διότι ήταν τεράστιο όνειδος το να πτωχεύσει η εταιρεία. Σε αντίθεση, θα έλεγα με τη σημερινή εποχή, όπου κάπου περνάει και ως μαγκιά το να, «Ε! Τράβα μια πτώχευση και τρέχα γύρευε τι θα γίνει». Αυτό θα θέλα να το υπογραμμίσω, αυτό ήτανε της εποχής εκείνης. Θυμάμαι διάφορους μεγάλους τότε εμπόρους, βιομηχάνους που πτώχευαν και αυτοκτονούσαν ή κρυβόντουσαν στο σπίτι, ντρεπόντουσαν να βγουν έξω, ήτανε όνειδος.

Ε.Π.: Επιστρέφω.

A.M.: Φεύγω, ξεφεύγω λίγο.

Ε.Π.: Όχι, δεν υπάρχει κανένα πρόβλημα. Εγώ επιστρέφω στο κομμάτι της εξαγωγής. Καταλαβαίνω ότι η οικογένειά σας είχε συνεργασία με την Βρετανία. Ήταν η κύρια χώρα εξαγωγής;

A.M.: Ναι. Αλλά γινότανε και εξαγωγή στην Ολλανδία, στην Πολωνία κάποια στιγμή είχε και μια μεγάλη εξαγωγή θυμάμαι, γιατί είχα ασχοληθεί και εγώ. Καναδά, στον Καναδά. Παρόλο που υπήρχε το rejection closure εκεί, το Υπουργείο Τροφίμων αν δεν τους άρεσε το επέστρεφε πίσω, εν πάση περιπτώσει. Αλλά γινότανε, γινόντουσαν

εξαγωγές σε όλες τις χώρες, εντάξει; Αλλά η βάση ήταν η Αγγλία η οποία το είχε και τις χριστουγεννιάτικες πουτίγκες.

Ε.Π.: Και μάλιστα μου έκανε εντύπωση που χρησιμοποιήσατε α' πληθυντικό όταν μιλήσατε για όταν έρχονταν οι συνεργάτες από το εξωτερικό και τους υποδεχόσασταν.

Α.Μ.: Ναι, ήταν πολλοί (γελάει) δεν ερχόταν ένας.

Ε.Π.: Και όλη η οικογένεια πιθανότατα; Γιατί ήταν και ο προσωπικός ο χαρακτήρας αναφέρατε.

Α.Μ.: Όχι, ερχόντουσαν αυτοί που ήταν οι επαγγελματίες, οι υπάλληλοι, έτσι; Αλλά ερχόσαντε πέντε έξι, τρεις τέσσερις, τους οποίους, οι οποίοι έμεναν τότε στην Πάτρα στο Σέσιλ. Και φυσικά δεν μένανε μόνο στην Πάτρα, πηγαίναν και στο Αίγιο γιατί είχαμε εργοστάσιο και στο Αίγιο, σταφιδαποθήκη. Ο συνεταίρος του πατέρα μου ήταν ο Τάκης ο Δημάκης και στον Πύργο με τους Πετρόπουλους όπου υπήρχε συνεργασία, άρα βλέπανε και τα τρία ας το πούμε εργοστάσια. Δεν ήταν όλα ιδιοκτησία του πατέρα μου, ιδιοκτησία ήτανε τα μηχανήματα και το προσωπικό της Πάτρας και από εκεί και πέρα υπήρχε με συνεταίρο στο Αίγιο και συνεταίρο στον Πύργο, εντάξει;

Ε.Π.: Ωραία.

Α.Μ.: Για τις διαφορετικές ποιότητες, γιατί είχε σημασία από ό,τι θυμάμαι η ποιότητα. Δηλαδή η Βοστίτσα, το Αίγιο ήταν ο βασιλιάς, έτσι; Ήταν η πιο ακριβή σταφίδα. Σου λέει έχεις Βοστίτσα, χρυσάφι, ας πούμε. Η Πατρινή ήταν κάπως πιο δεύτερη και όσο πηγαίνεις προς το κάτω, (γελάει) έπεφτε η ποιότητα.

[0:21:25 – 0:23:30] Η συνεργασία με τους μεσίτες.

Ε.Π.: Επομένως μήπως θυμάστε να μου πείτε περιστατικά, ή μάλλον παραδείγματα συνεργασίας του πατέρα σας με παραγωγούς;

Α.Μ.: Η συνεργασία του πατέρα μου ήτανε με τους μεσίτες. Αυτοί ερχόντουσαν με διάφορα σακουλάκια και απλώνανε στη σέσουλα, που ήταν ένα ξύλινο πράγμα που απλώναν τη σταφίδα για να δούνε την ποιότητα. Όπου βέβαια ήταν όλοι αυτοί επιστήμονες κοιτάγανε και λέγανε «Γαργαλιάνοι», ξέρω γω, «Καλαμάτα», ξέραν τις ποιότητες και απλώνανε όλες αυτές με τις σέσουλες, με τα διάφορα σακουλάκια και διαπραγματευόντουσαν την τιμή και λοιπά. Η Βοστίτσα ερχότανε σε χρυσό σακουλάκι (γελάει) ό,τι καλύτερο υπάρχει και διαπραγματευόντουσαν τις τιμές και όλα αυτά. Αλλά παραγωγούς δεν βλέπαμε, συνήθως, όχι συνήθως, πάντα τους μεσίτες. Δεν ξέρω αν έβλεπε κάποιο παραγωγό ο πατέρας μου, δηλαδή εγώ, δεν υπέπεσε κάτι στην αντίληψή μου. Θυμάμαι τους μεσίτες που μπαينوβγαίναν όλη μέρα στο εργοστάσιο και με τα δείγματα και τις σέσουλες. Και γινόταν η παραγγελία και μετά ερχότανε το φορτηγό και ξεφόρτωνε στην αποθήκη. Εκεί που είναι σήμερα το θέατρο, θεάτρο, εκεί όπου γίνονται οι παραστάσεις, ήταν η αποθήκη που ερχόταν το φορτηγό και ξεφόρτωνε τη σταφίδα. Και νομίζω ότι το είχα πει και σε κείνη τη συνέντευξη, στοιβαζόντουσαν τη σταφίδα και βάζανε ένα μαδέρι και ρίχνανε τη σταφίδα από πάνω. Και ζητούσανε οι εργάτες, οι φορτοεκφορτωτές, δικαίωμα ύψους, δηλαδή ήθελαν παραπάνω γιατί ανέβαιναν παραπάνω το μαδέρι για να ξεφορτώσουν και είχε περισσότερο κόπο. Δικαίως βέβαια, έτσι; Και από εκεί και πέρα με ταινίες πηγαίνε και γινότανε η παραπάνω επεξεργασία.

[0:23:35 – 0:27:00] Η λειτουργία του εργοστασίου και το προσωπικό του.

Ε.Π.: Επομένως, καθώς περνάμε τώρα στο προσωπικό και στους εργάτες στο εργοστάσιο, θα ήθελα να αναφερθούμε και σε αυτό.

Α.Μ.: Βεβαίως. Το προσωπικό ήταν, υπήρχαν οι μόνιμοι, οι οποίοι δεν ήταν, ήτανε πέντε; Ένας εξωτερικός υπάλληλος με το ποδήλατο, γιατί ποδήλατο κυκλοφορούσαν όλοι την Πάτρα. Ένας λογιστής, ένας που ασχολιόταν με την αποθήκη, ένας υπεύθυνος και ο πατέρας μου, αυτοί ήταν. Α, και μια γραμματέως. Αυτοί ήταν το μόνιμο προσωπικό. Από εκεί και πέρα αυτοί που δουλεύανε όταν δούλευε το εργοστάσιο ήταν πάρα πολλοί, οι οποίοι ερχόντουσαν από τον, και αυτό το έχω πει. Χαρακτηριστικό ήταν ότι οι γυναίκες πληρωνόντουσαν από τους άντρες.

Ε.Π.: Υπήρχαν και γυναίκες στο προσωπικό;

Α.Μ.: Φυσικά. Υπήρχαν και γυναίκες και άντρες. Αλλά οι γυναίκες είχαν άλλη αμοιβή. Αυτοί που ήταν πιο ακριβοί θυμάμαι ήταν τότε οι καρφωτές. Όπως έχω πει, αυτοί που καρφώνανε τα ξύλινα κιβώτια, όταν ήτανε ξύλινα. Μετά έγιναν χάρτινα. Και αυτοί, και αυτοί πληρωνόντουσαν ακόμη πιο πολύ από τις δύο κατηγορίες. Και ο αριθμός όλων αυτών όταν δούλευε το εργοστάσιο πρέπει να ήταν πάνω από 50, 60, μπορεί να ήταν και 100.

Ε.Π.: Είναι η περίοδος που δούλευε και ήταν πιεστικοί οι ρυθμοί του εργοστασίου, ποια ήταν;

Α.Μ.: Σεπτέμβριο. Εκεί γινόταν. Και έτσι δούλευε και όλη η Πάτρα δηλαδή, ήταν εποχιακού χαρακτήρα αυτή η δουλειά τελείως. Και όλη η Πάτρα έτσι δούλευε. Εξ ου, πιστεύω, με ρωτάνε, τώρα αυτό είναι άσχετο, είναι δική μου σκέψη ότι, πώς οι Πατρινοί έχουνε χιούμορ, γιατί έχουνε χιούμορ οι Πατρινοί αυτό είναι γεγονός. Γιατί είχανε ελεύθερο χρόνο τον χειμώνα πιστεύω. Ασχολούνταν, κάνανε πλάκες, με τα καρναβάλια, η διασκέδαση, είχανε ελεύθερο χρόνο, γιατί η εργασία ήταν αυτό το δίμηνο, Σεπτέμβρης Οκτώβριος και τέλος Αυγούστου. Εκεί γινότανε όλο το μαγιοβράσι με τη σταφίδα γιατί όλοι δουλεύανε περίξ της σταφίδας. Αν δεν ήσουν εργάτης της σταφίδας, ήσουν φορτοεκφορτωτής ή είχες αυτά τα περίφημα τα μακρινά κάρα που φορτώνανε τα κιβώτια. Ή ήσουν ναυτικός πράκτορας ή μεσίτης ή δεν ξέρω και γω. Όλοι ασχολούντουσαν με τη σταφίδα, αυτό ήταν γεγονός. Δηλαδή η πλειονότητα.

Ε.Π.: Και για την οικογένειά σας ήταν αυτή η κύρια δραστηριότητα, σωστά;

Α.Μ.: Ναι βέβαια. Κύρια.. και το Γραφείο των Αθηνών πλέον δεν έκανε τίποτα. Τα είχαμε παρατήσει όλα.

Ε.Π.: Ποια ήταν, λέτε, η περίοδος της ακμής στην πορεία του εργοστασίου;

Α.Μ.: Η προπολεμική, που δεν την έζησα, ούτε την ξέρω γιατί γεννήθηκα πολύ αργότερα. Αλλά η προπολεμική, σίγουρα. Και εξ ου, αποκτήθησαν, είχαμε περιουσιακά στοιχεία, είχαμε. Είχαμε περιουσιακά στοιχεία στο Λονδίνο η οικογένειά μου, αρκετά σοβαρά, τα οποία όλα πήγανε για να εξοφληθούν οι τράπεζες. Προς θεού, μην πτωχεύσουμε!

[0:27:00–0:33:00] Προσωπικές μνήμες από τη λειτουργία του εργοστασίου μέχρι το κλείσιμο του.

Ε.Π.: Και επιστρέφετε, μου αναφέρατε, το 1955.

Α.Μ.: Το '55 και ανοίγει πλέον το εργοστάσιο και μετακόμισα και εγώ εξ ου για πρώτη φορά πήγα στην Πάτρα. Και πήγα σχολείο εκεί, το δημοτικό. Και μετά το δημοτικό πήγα στο Αρέθειο γιατί ήταν απέναντι από το σπίτι μου, διαγωνίως. Και στο γυμνάσιο, στο λύκειο σήμερα, πήγα στο 3^ο Πρακτικό γιατί ήταν το μόνο Πρακτικό, που ήταν στην πλατεία τα Ψηλά Αλώνια, στην πλατεία Βουδ.

Ε.Π.: Από τη δεκαετία του '50 στη δεκαετία του '80, το ζήσατε κιόλας, τη λειτουργία του εργοστασίου, τι μνήμες έχετε;

Α.Μ.: Ναι, ναι. Σχετικά με τη δουλειά του πατέρα μου, έτσι; Γενικώς θυμάμαι την αγωνία του. Την αγωνία του όταν γινόταν στο τέλος του χρόνου το ισοζύγιο, δηλαδή αν είχαμε κερδίσει ή αν είχαμε χάσει. Και, περιμέναμε να δούμε τι είχε γίνει. Από όλες αυτές τις χρονιές αυτό που θυμάμαι έντονα ήταν ότι «Ωπ! Χάσαμε!» Διότι, ξέρω γω, έκανε κάτι ο αποθηκάριος, διότι έπεσε το δολάριο, διότι υποτιμήθηκε, δεν υποτιμήθηκε η δραχμή. Πάντα ήτανε κάτω. Βέβαια, είχαμε κανά δύο χρονιές οι οποίες ήταν πολύ καλές, έτσι; Οι οποίες αναπλήρωσαν ένα μεγάλο μέρος και μάλιστα ήταν, δεν θυμάμαι ποια χρονιά ήταν αυτή, αλλά ήταν μια χρονιά που ήταν αρκετά, πάρα πολύ καλή και αποζημίωσε για πολλές χρονιές χασούρας. Βέβαια, ξέρετε, τότε ο πατέρας μου δεν είχε δικά του κεφάλαια και δανειζόταν από την τράπεζα. Οι τόκοι ήταν υπέρογκοι τότε της Εθνικής Τράπεζας που ήταν η κυρίως τράπεζα που δουλεύαμε. Και ήταν πολύ δύσκολο να κερδίσεις με τέτοιο ανταγωνισμό και με τέτοια επιτόκια που πλήρωναν άλλοι. Εξ ου και όπως ξέρουμε πολύ καλά, δεν υπάρχει πια κανένας σταφιδέμπορος δυστυχώς. Γιατί τους έφαγε όλους ο ανταγωνισμός, πιστεύω. Και οι Εγγλέζοι που ήταν αρκετά πονηροί.

[0:29:27 – 0:33:00] Ο ανταγωνισμός των εμπόρων.

Ε.Π.: Τι εννοείτε με αυτό;

Α.Μ.: Οι Εγγλέζοι... τους άρεσε αυτός ο ανταγωνισμός γιατί ωφελούνταν, ντάξει; Και μάλιστα πολλές φορές τον ενορχήστρωναν δηλαδή πήγαιναν στον έναν και λέγαν ξέρεις «αυτός δεν είναι ντάξει». Γενικώς έσπειραν ζιζάνια (γελάει) το οποίο οδηγούσε σε ακόμη περισσότερο ανταγωνισμό. Α! εκείνο που είναι αξιοσημείωτο να πω, ξέχασα να το πω γιατί είναι σημαντικό. Κάποια στιγμή είχε γίνει μια συμφωνία, άτυπη βέβαια δεν ενεργοποιήθηκε ποτέ, εκ μέρους των κυρίως σταφιδεμπόρων, θυμάμαι ήταν ο πατέρας μου, ο Σαρμάς, νομίζω ο Δρούλιας, και δεν θυμάμαι και ποιος άλλος, και ο Κουνινιώτης βέβαια, στο να κάνουν μια Ανώνυμη Εταιρεία, στην οποία θα συμμετείχαν όλοι, ο καθένας ανάλογα με την παραγωγή του, αλλά όπως συνήθως συμβαίνει στην Ελλάδα η συνεννόηση είναι δύσκολη, η ομάδα δύσκολα λειτουργεί, παρόλο που εκεί είναι το όφελος αλλά δεν τα κατάφεραν.

Ε.Π.: Οπότε συνεργασία δεν υπήρχε μεταξύ των εμπόρων στην Πάτρα;

Α.Μ.: Όχι, όχι. Καμία, καμία. Τολμώ να πω καμία. Επειδή έχω ασχοληθεί με το ασφαλιστικό χώρο και τον συνδικαλιστικό ασφαλιστικό χώρο. Ήμουν πολλά χρόνια στην Ένωση Ασφαλιστικών Εταιρειών, μέλος του διοικητικού συμβουλίου, μπορώ να σας διαβεβαιώσω ότι οι ασφαλιστές, παρόλο που θεωρούνται ας το πούμε, δεν είναι μεγαλέμποροι, πώς να το πω, συνεννοούνται καλύτερα από ό,τι συνεννοούνταν εκείνοι, εκείνη την εποχή. Δηλαδή μου έκανε εντύπωση αυτό.

Ε.Π.: Κατάλαβα.

Α.Μ.: Και δεν υπήρχε νομίζω και καμία υποστήριξη γενικώς. Νομίζω πολύ αργότερα μπήκε το Συνεταιριστικό κίνημα ή ξέρετε να γίνει κάποια ενίσχυση εκ μέρους της πολιτείας. Δεν είχαν ενσκήψει ας πούμε παρόλο που κλείνανε οι εταιρείες. Μόνο η Παναιγιάλειος νομίζω το κατάφερε. Τώρα πόσο επιτυχημένη είναι σήμερα δεν ξέρω, αλλά, αυτά είναι.

Ε.Π.: Οπότε αν και αυτόνομος ο πατέρας σας είχε, είχε ένα σταθερό δίκτυο στο εξωτερικό και αυτό βοήθησε και την εξέλιξη του εργοστασίου.

Α.Μ.: Ναι, ναι. Ακριβώς.

Ε.Π.: Μέχρι τη δεκαετία του '80 σωστά;

Α.Μ.: Ναι με χρονιές, δύο χρονιές που ήταν πάρα πολύ καλές που αποζημίωσαν όλο το άλλο μέρος. Οι οποίες πρέπει να ήταν, δεν θυμάμαι τώρα, πρέπει να ήταν το '80, το '81, δεν θυμάμαι.

Ε.Π.: Ναι, με τη Μασσαλία υπήρχαν σχέσεις;

Α.Μ.: Με ποιον;

Ε.Π.: Με τη Μασσαλία, που ήταν...

Α.Μ.: Όχι, όχι. Καμία. Δεν είχαμε πολλούς Γάλλους συγγενείς. Περισσότερο είχαμε σε όλες τις άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Συγκεκριμένα, θυμάμαι άσχετο με τη σταφίδα αυτό. Αποφάσισε ο πατέρας μου είχε δυο πρώτα ξαδέρφια, που του είχαν μείνει. Ο ένας ήταν Ιταλός και ο άλλος Γερμανός (γελάει) που του είχαν μείνει, τελείως διαφορετικοί χαρακτήρες. Αλλά αυτοί ήταν οι συγγενείς που είχε. Και βέβαια είχαμε και κάποια ξαδέρφια στην Αγγλία. Σήμερα, εγώ έχω δυο ξαδέρφια, που είναι τα παιδιά του Χένρυ που ζουν στην Αγγλία, Ουαλοί μάλιστα είναι. Πες του με εμένα τι είμαι δεν ξέρω! Πατρινός λέω.

[0:33:00 – 0:42:03] Μνήμες από την Πάτρα τη δεκαετία του '60 και '70.

Ε.Π.: Και μιας και τώρα δηλώνεται Πατρινός εγώ θέλω να ρωτήσω δικές σας μνήμες από αυτή την πόλη που όμως συνδέονται ενδεχομένως και με τη δραστηριότητα του πατέρα σας. Αναφέρατε το καρναβάλι νωρίτερα.

Α.Μ.: Ναι.

Ε.Π.: Οπότε θα ήθελα να μου πείτε βιώματα γύρω από αυτά τα δρώμενα.

Α.Μ.: Οκ, οκ. Μπορώ να μιλάω πολλές ώρες (γελάει). Κατ' αρχάς να σας πω ότι είμαι αντιπρόεδρος του Συλλόγου των Πατρινών εν Αθήναις. Που είναι ένας σύλλογος που δεν έχει, έχει μια κάποια μικρή δραστηριότητα... πολιτιστική ας το πούμε έτσι. Τι θυμάμαι χαρακτηριστικά; Θυμάμαι, ίσως είναι και η εποχή έτσι; Δεν είναι μόνο η Πάτρα. Θυμάμαι αυτή τη ελευθερία, στην κίνηση και στα πάντα. Δηλαδή, μικρό παιδί ήμουνα 8, 10, και τριγύριζα στους δρόμους μόνους μου, με μια πετονιά στην κωλότσεπη και πήγαινα στον Μόλο, ψάρευα κατεργαράιους, κυνηγάγαμε, ψαρεύαμε τότε. Πήγαινα σχολείο, πήγαινα στα γαλλικά, ερχόμουνα, πήγαινα στους προσκόπους αλλά δεν είχα κανέναν να με ακολουθεί, ούτε να με παρακολουθεί ούτε, πόσο μάλλον ας πούμε και σε μεγαλύτερη ηλικία ξέρω γω, 12-13 πηγαίναμε στο ΝΟΠ κολυμπάγαμε, πηγαίναμε

στον Ορειβατικό, ανεβαίναμε το Παναχαϊκό. Όλα αυτά τα έκανα μόνος μου, δεν είχε κανένα περιορισμό, ούτε φοβόμουν. Ούτε, θα μου πείτε ζούσα στο κέντρο της Πάτρας, όλοι με ξέρνα όλους τους ήξερα. Αυτό είναι νομίζω το πιο χαρακτηριστικό εκείνης της εποχής, ακόμα και σήμερα το λέω και μου κάνει εντύπωση. Δηλαδή, η πλήρης ελευθερία και άνεση στις κινήσεις. Θα μου πείτε δεν υπήρχε εγκληματικότητα; Πρέπει να υπήρχε. Αλλά ξέρω εγώ; Ήτανε πιο λίγη από ό,τι είναι σήμερα, που βλέπει κανείς σημεία και τέρατα να γίνονται, από τις τηλεοράσεις δεν ξέρω. Ίσως να γινόντουσαν τότε και να μην τα παίρναμε χαμπάρι. Μετά δεν υπήρχαν αυτοκίνητα, Όλοι κυκλοφορούσαν με ποδήλατα, σαν την Ολλανδία ήταν η Πάτρα, ποδήλατα παντού. Αυτοκίνητα είχε ένα ο Λαδόπουλος, ο Αντωνόπουλος είχε ένα jeep και όλοι οι άλλοι είχανε μόνιμους ταξιτζήδες. Δηλαδή ο πατέρας μου είχε μόνιμο ταξιτζή, η τάδε οικογένεια είχε άλλον μόνιμο ταξιτζή. Ο καθένας είχε ένα μόνιμο ταξιτζή. Έπαιρνε τηλέφωνο στην πιάτσα «έλα να με πάρεις να με πας εκεί». Αυτά θυμάμαι σαν πρώτα, αλλά από εκεί και πέρα πρέπει να σκεφτώ για να βρω άλλες μνήμες που είναι έτσι χαρακτηριστικές.

Ε.Π.: Πολιτιστικά δρώμενα που ενδεχομένως θυμάστε;

Α.Μ.: Πολιτιστικά δρώμενα... δεν γινόταν τίποτα σπουδαίο. Νομίζω στη Διακίδειο γινόντουσαν κάτι διαλέξεις από καιρού εις καιρόν... στο θέατρο γινόντουσαν κάποιες παραστάσεις ερχόντουσαν κάποιος θίασος από την Αθήνα, αλλά δεν μπορώ να πω ότι γινότανε κάτι το ιδιαίτερο. Εκεί που γινόταν το σώσε, ήταν το Καρναβάλι, όπου βέβαια ήταν αρκετά διαφορετικό από αυτό που είναι σήμερα, διότι γινόντουσαν πάρα πολλά, συγκεντρώσεις και πάρτι στα σπίτια. Υπήρχαν πολλές συγκεντρώσεις και πάρτι στα σπίτια παρά αυτό που γίνεται σήμερα στους δρόμους. Γιατί αυτό ξεκίνησε από το κυνήγι του Θησαυρού. Μάλιστα είχα συμμετάσχει στο πρώτο κυνήγι του Θησαυρού με τον Μαστοράκη.

Ε.Π.: Ποια χρονιά;

Α.Μ.: Δεν θυμάμαι. Δηλαδή πρέπει να ήταν '67, '68, '70; Δεν θυμάμαι, κάπου εκεί. Ήταν το πρώτο κυνήγι θησαυρού, το οποίο εξελίχθηκε μετά σε ομάδες αυτό και τα λοιπά, παρελάσεις και τα λοιπά. Τότε ήταν ένα σκέτο κυνήγι θησαυρού. Μπορώ να σας πω μάλιστα, πρέπει να ήταν το '70, '72; Δεν θυμάμαι. Με τον Κωνσταντίνο τον Αντωνόπουλο είχαμε κάνει δικό μας, ο Κωνσταντίνος Αντωνόπουλος της Αχαΐα Κλάους, είναι μακαρίτης, πέθανε σε αυτοκινητιστικό ατύχημα και ξάδερφος μου και κάναμε ένα δικό μας κυνήγι θησαυρού, δηλαδή να βρεις αυτό, φέρουμε εκείνο, γιατί αυτό είναι ένα κανονικό κυνήγι θησαυρού, όχι αυτό παρέλαση. Και, το άλλο χαρακτηριστικό είναι ότι τις απουσίες που μαθητές στο σχολείο, τις παίρναμε το καρναβάλι. Γιατί ξεκινάγαμε μπουρμπούλι μικρό, μπουρμπούλι μεγάλο, χορός ξέρω γω στο δημοτικό, φεύγαμε από το δημοτικό, πηγαίναμε στο Βίλις Παρκ, όπου βέβαια τα τραπέζια δεν γράφανε τα ονόματα του κυρίου Παπαδόπουλου ή δεν ξέρω τι. Γράφανε τα παιδιά, είμαστε μια τεράστια ομάδα παιδιών, μετά η διασκέδαση συνέχιζε στην Παριζιάνα και τρέχα γύρευε. Κι αυτό γινόταν κάθε μέρα αλλά ήταν το Καρναβάλι που ήταν, δεν μπορώ να το εξηγήσω. Σήμερα δεν μπορώ, δεν έχουν καμία σχέση, ούτε μπορώ να... δεν διανοούμαι. Αλλά εκείνο που θυμάμαι πήγαινε σε μια μάζα, δεν ήξερες που πας και τι κάνεις, όλο μαζί κινείτο. Έτσι ήταν το Καρναβάλι. Πάμε εδώ, πάμε εκεί. Και όλες αυτές τις μέρες αυτή τη δίνη, που ήταν ανεξήγητο από που πήγαζε αυτή η ενέργεια, βέβαια ήμασταν και νεότεροι ιδιαίτερα.

Ε.Π.: Αλλά ανεξαρτήτως ηλικίας, από ό,τι καταλαβαίνω, όλη η πόλη κινούνταν στον ρυθμό.

Α.Μ.: Ε βέβαια. Αλλά ανεξαρτήτως ηλικίας υπήρχε αυτό που λέμε κέφι. Και γενικώς οι Πατρινοί είναι γλεντζέδες. Δηλαδή είναι, δεν ξέρω σήμερα, γιατί σπάνια επισκέπτομαι την Πάτρα... την επισκέπτομαι, αλλά όχι τόσο συχνά εν πάση περιπτώση. Δεν ξέρω αν ισχύει και σήμερα. Οι Πατρινοί ήταν οπωσδήποτε γλεντζέδες.

Ε.Π.: Αλλά υπήρχε μια συλλογικότητα, παρά τον ανταγωνισμό που μου αναφέρατε νωρίτερα.

Α.Μ.: Ναι βέβαια. Στο Καρναβάλι (γελάει), στο Καρναβάλι. Και, να πω και κάτι άλλο που επίσης είναι της εποχής. Νομίζω έπαιζε ρόλο και η ποιότητα, έτσι; Αλλά είναι της εποχής και δεν νομίζω ότι ήταν, πρέπει να ήταν σε όλη την Ελλάδα, ήταν στοιχείο αναγνώρισης το επίπεδο, η μόρφωση, έτσι; Δεν ήταν μόνο το αν είχες μεγάλο αυτοκίνητο ή αν έχεις μεγάλο κότερο. Δηλαδή υπήρχε διαφοροποίηση σε ό,τι αφορά την ποιότητα.... Και το μέτραγε κανείς αυτό, είχε σημασία να είσαι μορφωμένος. Δηλαδή... πώς το λένε; Έπαιζε ρόλο, δηλαδή είχες κάποια αξία. Σε αξιολογούσαν βάση της μόρφωσης και της ποιότητας γενικότερης που είχες. Έτσι πιστεύω εγώ. Βέβαια θα μου πείτε ο καθένας το λέει για την προηγούμενη γενιά, αλλά αυτό είναι που... πηγάζει από μέσα μου. Δηλαδή η διαφορά στην ποιότητα, σου λέγανε, δηλαδή.... Θα κοροϊδεύανε τον νεόπλουτο, ντάξει; Σήμερα είναι τελείως διαφορετικά τα πράγματα. Έχει πολύ μεγάλη σημασία τι αυτοκίνητο έχεις, τι κότερο, πόσα χρυσαφικά, αν φοράς Gucci ή Louis Vuitton.

[0:42:05 – 0:45:33] Το προφίλ των σταφιδεμπόρων του 20^{ου} αιώνα.

Ε.Π.: Αν σας ζητήσω να ανακαλέσετε το προφίλ των εμπόρων εκείνη την εποχή, τι θα μου λέγατε;

Α.Μ.: Ναι. Θα λεγα αυτό. Είχανε μια αρχοντιά ρε παιδί μου. Με το κοστούμι τους, μιλάγανε τρεις γλώσσες. Δεν ήτανε, ήτανε, πώς το λένε; Καλοντυμένοι. Με τρόπους, με, και.. μιλούσανε τρεις γλώσσες, είχανε ένα επίπεδο, δεν ήτανε... ο πατέρας μου μιλούσε τρεις γλώσσες, άριστα. Τα Ελληνικά του δεν ήταν τόσο καλά. (γελάει) αλλά μιλούσε τρεις. Η μάνα μου μιλούσε τέσσερις. Ξένες γλώσσες. Ήτανε άλλο το επίπεδο. Και ξέρετε έλεγε «Α, έρχεται ο έμπορος». Δεν είναι κάποιος που.. Εξείχε, γέμιζε το δωμάτιο, είναι η λέξη που ψάχνω. Ήταν κάποιος γέμιζε το δωμάτιο, έβλεπες μια προσωπικότητα. Και μια αριστοκρατία που την αριστοκρατία, μην παρεξηγηθώ. Εννοώ αριστοκράτη αυτόν που φέρεται το ίδιο σε όλα τα επίπεδα και με όλους, είτε είσαι με τον βασιλιά της Αυστροουγγαρίας είτε είσαι με τον εργάτη γης. Είσαι το ίδιο, έτσι; Συμπεριφέρεσαι με την ίδια άνεση. Ε, αυτό θα έλεγα τους χαρακτήριζε, έτσι; Στην πλειονότητα, γιατί πάντα υπάρχουν και εξαιρέσεις. Μη λέμε, δεν μου αρέσουν και πολύ οι γενικότητες.

Ε.Π.: Κάτι άλλο πού θέλω να ρωτήσω, αν το θυμάστε κι εσείς ως παιδί, όταν έφευγαν τα πρώτα καράβια τα εξαγωγικά, είναι γνωστός ο θεσμός των Πριμαρολίων, θυμάστε κάτι ενδεχομένως από αυτό;

Α.Μ.: Ναι, ναι. Δεν θυμάμαι κάτι συγκεκριμένο. Θυμάμαι την αναταραχή. Θυμάμαι και τις ατελείωτες συζητήσεις. «Προπούλησες; Προπούλησες;», «Προπούλησες; Προπούλησες;», «Είχες αυτό, έδωσες, Πριμαρόλια, ανέβηκε, κατέβηκε;». υπήρχε μια

φοβερή αναταραχή, σε όλη αυτή την περίοδο. Τι θυμάμαι χαρακτηριστικά από τον πατέρα μου. Για να το κάνω και πιο σαφές. Ο πατέρας μου πάντοτε ήταν... δούλευε... χαλαρά, μέχρι και κάποια ώρα αλληλογραφίες και τα λοιπά. Μεσημέρι το ουζάκι του, τη γυναίκα του αυτό και το μεσημέρι θα κοιμηθεί. Όλοι κοιμόντουσαν το μεσημέρι στην Πάτρα. Όταν δουλεύανε τα εργοστάσια, κοιμότανε στο εργοστάσιο για να ακούει τη μηχανή και άμα σταμάταγε η μηχανή ξύπναγε, έτσι; Δηλαδή δεν το άφηνε με τίποτα, όλοι, ήταν πυρετώδης ο ρυθμός, έτσι; Αυτό είναι σίγουρα αυτό που έχω να σας πω, με τον φορτωθήκαν α καράβια, ο πράκτορας, αυτό. Γινόταν μια... και όλο το λιμάνι έσφυζε από, από κίνηση, έτσι; Θυμάμαι τα κάρα, αυτά τα μακρινά τα κάρα που φορτώνανε τα κιβώτια, να γίνεται χαμός.

[0:45:33 – 0:47:55] Το κλείσιμο του εργοστασίου τη δεκαετία του 1980.

Ε.Π.: Μάλιστα. Και φτάνουμε στην περίοδο της παρακμής, αν μπορώ να το πω έτσι, τη δεκαετία του '80.

Α.Μ.: Ναι. Ε, εκεί, παρακαλούσαμε τον πατέρα μας και εγώ και ο αδερφός μου, διότι του λέγαμε «Κλείς' το ρε παιδί μου, δεν έχει νόημα». Και το έκλεισε, τώρα το θυμάμαι, το έκλεισε σε ηλικία 79 ετών. Μέχρι 79 ετών δούλεψε στο εργοστάσιο, άρα ήταν 81, άρα το έκλεισε το... πότε ήταν; Το '87. Και του λέγαμε «Κλείς' το!»! Τα προηγούμενα χρόνια. Αλλά ξέρατε ήταν και θέμα υπερηφάνειας, έβγαινε στο δρόμο, σου λένε, περπατούσε με ψηλά το κεφάλι, δεν χρωστάμε σε κανέναν... αλλά ήταν μια δουλειά δεν πήγαινε καλά. Παρόλο που η δίκη μας η δουλειά, η ασφαλιστική πήγαινε αρκετά καλά, στην Αθήνα που δουλεύαμε και του λέγαμε «Θα σε υποστηρίξουμε εμείς, μη φοβάσαι». Όπου τελικά αναγκάστηκε να το κλείσει το εργοστάσιο, γιατί μου είπε, ξέρεις, είμαστε μια ή άλλη. Και όταν έκλεισε, νομίζω, είχε μείνει στην Πάτρα μόνον ο Σαρμάς και ο Μπελούσης. Αυτοί πρέπει να είναι οι τελευταίοι που κλείσανε. Και ο μεν ο Σαρμάς, ο Θόδωρος, ο οποίος πέθανε πριν λίγα χρόνια, ήταν φυγόδικος για πολλά χρόνια. Και ο Μπελούσης δεν ξέρω τι έγινε, απλώς τους θυμάμαι σαν ονόματα θυμάμαι όλα τα ονόματα. Πάρα πολλοί σταφιδέμποροι ήτανε στην Πάτρα, προπολεμικά δηλαδή πάρα πολλοί. Δεν θυμάμαι πόσα εργοστάσια ήτανε.

[0:47:55 – 0:56:20] Η διαφορετική επαγγελματική πορεία του πληροφορητή και μια αξιολόγηση της επαγγελματικής δραστηριότητας του πατέρα του.

Ε.Π.: Εσείς είχατε επιλέξει επομένως από νωρίς να μην ασχοληθείτε με αυτό, εννοώ το εμπόριο;

Α.Μ.: Ναι, ναι! Διότι είχα δει την αγωνία. Είχα δει την αγωνία, ήταν μια δουλειά που είχε πολύ μεγάλη σπέκουλα, έτσι; Ήτανε πολλή σπέκουλα.... Ήταν καζίνο. Κερδίζεις, χάνεις πολύ εύκολα. Με μια αλλαγή στο συνάλλαγμα. Και νομίζω η χρονιά, οι χρονιές που κέρδισε, ήταν οι χρονιές, αν θυμάμαι καλά, που είχε γίνει κάποια υποτίμηση στη δραχμή, το οποίο μας βοήθησε, ιδιαίτερα. Να ορθοποδήσει εκείνη την περίοδο. Και βέβαια, όπως σας είπα, φεύγαν τα σπίτια σαν τα στραγάλια. Έφυγε ένα, τα τρία μεγάλα, μπορώ να σας πω, δεν έχω πρόβλημα να το πω, είχαμε ένα τεράστιο κτίριο μες στο City του Λονδίνου. Είχε ο πατέρας μου για να πληρωθεί η Τράπεζα. Ένα ατέλειωτο, έναντι πολύ μεγάλου ποσού. Το σπίτι που εμένα Μαιζώνος και Ζαΐμη, που είναι σήμερα η Εθνική Ασφαλιστική. Και του Σωτηρόπουλου το σχολείο, το οποίο ήτανε στην Κορίνθου. Όλα αυτά φύγανε για να πληρωθούν οι τόκοι των Τραπεζών,

στις κακές χρονιές. Την καλή χρονιά αναπλήρωνε (γελάει). Αλλά ήταν πολύ λίγες οι καλές χρονιές, πλέον.

Ε.Π.: Δηλαδή από ποια εποχή και μετά;

Α.Μ.: Δεν είχανε. Είχανε μια περιοδικότητα, έτσι; Δεν ήτανε να πεις «Α, τώρα είναι καλή περίοδος, πάμε καλά». Είχε μια περιοδικότητα, η οποία είχε σχέση με την υποτίμηση. Επειδή ο τζίρος ήταν μεγάλος, φεύγανε μεγάλες ποσότητες, τόνοι. Έτσι; Γι αυτό και μεταξύ τους λέγανε, πόσους τόνους έκανες, εγώ δεν θυμάμαι πόσους τόνους έκανα (γελάει). Μιλάγαν με τόνους, δεν πουλάγανε για ένα κιβωτιάκι. Άρα είχες, έπαιζε πολύ ή θα πέσει η δραχμή, πόσο θα ανέβει ή θα πέσει το δολάριο, ντάξει; Πουλάγανε σε δολάριο γιατί έτσι θέλαν οι ξένοι, έτσι, γιατί ήταν ισχυρό νόμισμα. Κι αν... ανέβαινε το δολάριο και εισέπραττες πιο πολλές δραχμές ήταν καλώς καμωμένο, αν γινόταν το ανάποδο, ήτανε δυσβάσταχτο. Θυμάμαι είχε γίνει το ανάποδο με τον, αυτή τη χρονιά την θυμάμαι, με τον Μαρκεζίνη, ήτανε επί Χούντας, το '73 όταν έγινε η κυβέρνηση Μαρκεζίνη. Ο Μαρκεζίνης υπερτίμησε τη δραχμή και έκανε ακριβώς το ανάποδο για τους εξαγωγείς και εκείνη η χροιά μας διέλυσε. Χάσαμε τα αυγά και τα πασχάλια (γελάει) αυτά είναι τα εμπόρια, και γι αυτό δεν ήθελα και να ασχοληθώ. Είχε πολλή σπέκουλα και είχε πάρα πολλή αγωνία. Και φυσικά ως νέος είχα και εγώ τη φιλοδοξία να κάνω κάτι μόνος μου. Κι έτσι ασχολήθηκα και ασχολούμαι ακόμα και σήμερα, τα τελευταία 52 χρόνια, με ασφαλιστικές εταιρείες. Από όλα τα μετερίζια, είτε ως αντιπρόσωπος είτε ως ιδιοκτήτης είτε ως γενικός διευθυντής ξένων εταιρειών ελληνικών εταιρειών. Αλλά για ασφαλιστικές εταιρείες μπορώ να σας μιλάω με τις ώρες, αλλά εσάς σας ενδιαφέρει η σταφίδα.

Ε.Π.: Σωστά. Οπότε αν συνοψίσουμε, ποια θα ήταν μια γενική ανάμνηση από τη δραστηριότητα αυτή του παππού σας και του πατέρα σας;

Α.Μ.: Πρέπει να το σκεφτώ αυτό. Μια κουβέντα δηλαδή;

Ε.Π.: Αν μπορείτε.

Α.Μ.: Θα έλεγα ότι η εποχή ήταν αυτή που μου άρεσε πάρα πολύ και η ζωή της Πάτρας. Πιο πολύ (γελάει) από το εμπόριο και τη σταφίδα, κι όλα αυτά, δεν μπορώ να πω ότι μου φέρνουν ωραίες αναμνήσεις. Μου φέρνουν όλη αυτή την αγωνία, οπότε δεν ξέρω. Αλλά η ζωή ενός νέου, ενός εφήβου στην Πάτρα την εποχή εκείνη, όλη αυτή στην ελευθερία κινήσεων, πραγματικά την σκέφτομαι με μεγάλη νοσταλγία. Είναι εξαιρετικά χρόνια.

Ε.Π.: Ωραία! Σας ευχαριστώ πολύ!

Α.Μ.: Εγώ ευχαριστώ.

Ε.Π.: Αυτές ήταν οι ερωτήσεις που ήθελα να κάνω.

Γ.Π.: Να κάνω κι εγώ μια ερώτηση;

Α.Μ.: Ναι αμέ.

Γ.Π.: Ως έφηβος, γιος σταφιδέμπορου, δεν ήταν πάρα πολλοί οι σταφιδέμποροι, ήταν πολλοί,

Α.Μ.: Ναι, ναι.

Γ.Π.: Πώς αισθανόσασταν; Πώς σας έβλεπαν οι άλλοι; Πώς εισπράττατε εσείς το πώς σας έβλεπαν;

Α.Μ.: Ναι, ναι. Καλή ερώτηση. Πολύ καλή ερώτηση αυτή, πολύ καλή ερώτηση. Γιατί με έχουν ρωτήσει κι άλλοι και έχω απαντήσει σε αυτό. Καταρχάς ναι, ήσουν ο γιος του Μπάρρυ. Έτσι; Και μάλιστα ο πατέρας μου, μου έλεγε σε πολλές περιπτώσεις, του έλεγα θέλω να ψωνίσω ένα παντελόνι. Έ πήγαινε, μου έλεγε, στον αυτόν γιατί δεν μου έδινε λεφτά, μου έλεγε πάρε ό,τι θέλεις και πες του να στείλει τον λογαριασμό στο γραφείο. Αυτό με ενοχλούσε λίγο, γιατί ήμουν ας το πούμε ο γιος του Μπάρρυ. Αλλά, λόγω της εκπαίδευσης που είχα από τη μάνα μου, την οποία την έχασα νέος δυστυχώς, ήμουν 14 ετών όταν την έχασα. Αλλά, η εκπαίδευση που μου είχε δώσει ήταν ακριβώς αυτό, να κάνω παρέα, εγώ όλη μέρα στην πλατεία ήμουν, και έπαιζα με όλο τον κόσμο και με όλες τις συνθήκες, άρα μόνος μου δημιούργησα, αν θέλετε, μια κατάσταση στην οποία δεν ήθελα να εξέχω, δεν μου άρεσε! Έτσι; Και δεν, και πέραν του ότι δεν είχαμε, μην μπερδεύομαστε τώρα, δεν είναι μόνο οι οικονομικές δυνατότητες που δεν υπήρχαν. Ήταν κι άλλος ο τρόπος ζωής. Σήμερα ένας νέος έχει, ξέρω γω, τριάντα ζευγάρια αθλητικά παπούτσια στην ντουλάπα του. Εμείς είχαμε δύο, ένα αθλητικά και ένα κανονικά, έτσι; Ήτανε άλλος ο τρόπος ζωής. Δεν είχαμε όλη αυτή την πληθώρα των υλικών πραγμάτων που έχει σήμερα ένας νέος, ήταν η εποχή τότε, έτσι; Αυτό με οδηγούσε στο να είμαι σαν τους άλλους και ήθελα να είμαι σαν τους άλλους. Δεν ήθελα να ξεχωρίζω με ενοχλούσε, αλλά πολύ σωστά το ρωτήσατε πως ήτανε; Ναι είχε μια διαφοροποίηση, αλλά δεν, δεν την τροφοδότησα, πώς το λένε; Δεν μου άρεσε καθόλου και ήθελα να είμαι με όλους τους υπόλοιπους και ήμουν με όλους τους υπόλοιπους. Και νομίζω και πάρα πολλοί συμμαθητές μου, ακόμα και σήμερα μου το λένε, μια από τα ίδια είμαι, που είναι αυτό που αποζητάει ένας έφηβος έτσι; Να μην ξεχωρίζει, κυρίως να μην ξεχωρίζει για κάτι που δεν έχεις, κυρίως να ξεχωρίζει για κάτι που έχεις, τη μόρφωση, την ποιότητα ή τις επιδόσεις στον αθλητισμό να το καταλάβω. Αλλά, επειδή ακριβώς ο πατέρας σου ήταν σταφιδέμπορος, ήταν ενοχλητικό.

Ε.Π.: Οπότε, ευχαριστούμε πολύ!

Α.Μ.: Μιλώ πολύ, είμαι πολυλογάς (γελάει)

Ε.Π.: Αυτό θέλουμε όμως!

Α.Μ.: ΟΚ!

[0:56:20] Τέλος συνέντευξης